

TA 2018/3 KJØPMANNSGATA 36

Arkeologisk undersøkelse for å avklare nivå på naturlig undergrunn og kulturlag

Chris McLees

Norsk institutt for kulturminneforskning (NIKU)
 Storgata 2, Postboks 736 Sentrum, 0105 Oslo
 Telefon: 23 35 50 00
www.niku.no

Tittel TA 2018/3 Kjøpmannsgata 36 Arkeologisk undersøkelse for å avklare nivå på naturlig undergrunn og kulturlag	Rapporttype/nummer NIKU Oppdragsrapport 20/2018	Publiseringsdato 21.09.2018
	Prosjektnummer 1021258	Oppdragstidspunkt 01.03.2018
	Forsidebilde Cadamarteri graver hull 2. C. McLees Da 60274_001	
Forfatter(e) Chris McLees	Sider 14	Tilgjengelighet Åpen
	Avdeling Arkeologi	

Prosjektleder Chris McLees
Prosjektmedarbeider(e) Julian Cadamarteri
Kvalitetssikrer Ann Kathrin Jantsch

Oppdragsgiver(e) Riksantikvaren

<p>Sammendrag</p> <p>Formålet var å avklare nivå på steril undergrunn samt å etablere en forståelse av tykkelse og karakter av automatisk fredete kulturlag på eiendommen. To prøvehull ble gravd i østre enden av krypkjelleren under bygningen i sørfløyen til Kjøpmannsgata 36. I hullet lengst øst (hull 1) ble det påvist kun nyere tids levninger over den naturlige undergrunnen: en avfallsgrop og bakgårdsavsetninger fra overgangen 1500-/1600-tallet samt en kjeller trolig fra 1600-tallet som brent to ganger. Et mindre hull ble gravd litt vest for dette (hull 2). Det ble påtruffet stratifiserte avsetninger hvis sammensetning og beskaffenhet likner på kulturlagene som ble påvist i grøften som ble gravd i gårdsplassen noen få meter mot nord (TA 2007/7). Toppen av sand undergrunnen i hull 2 lå også i samsvar med toppen av den antatte undergrunnen i grøften mot nord. Dateringer av organisk material fra bunn- og topplagene i hull 2 tyder på at samtlige kan dateres til middelalderen. Dateringsrammen har imidlertid en kort tidsspenne, fra 1300-tallet i bunn til overgang middelalder/nyere tid i topp. Dette kan gjenspeile den egentlige situasjonen, men kan også skyldes delvis utsjaktning av eldre lag. Undersøkelsen har dermed påvist tilstedeværelse av middelalderse kulturlag på stedet i en tykkelse av minst 0,70 – 0,80 m over den naturlige undergrunnen. Dette er i overensstemmelse med den antatte tykkelsen på middelalderse kulturlag som ble påvist i grøften i gårdsplassen.</p>
--

<p>Emneord Kulturlag; Middelalder; Nyere tid; Kjeller; Avfallsgrop</p>
--

Avdelingsleder

Lise Marie Bye Johansen

Forord

Innholdsfortegnelse

1	Bakgrunn	7
2	Gjennomføring og resultater.....	7
2.1	Hull 1.....	7
2.1.1	Stratigrafi: Beskrivelse	8
2.1.2	Tolkning	10
2.2	Hull 2.....	10
2.2.1	Stratigrafi: Beskrivelse	10
2.2.2	Tolkning	11
3	Funn.....	11
4	Sammenfattende diskusjon og konklusjoner	11
5	Vedlegg.....	13
5.1	Fotoliste.....	13
5.2	Dateringsrapporter.....	14

1 Bakgrunn

Det vises til Riksantikvarens brev 06/04095-34 datert 19.02.2018, der Riksantikvaren bevilget NIKU midler til å foreta en mindre arkeologisk undersøkelse i krypkjelleren under bakgårdsbygning på eiendommen Kjøpmannsgata 36. Formålet med undersøkelsen var å avklare nivå på naturlig undergrunn samt etablere en klarere forståelse av tykkelse og karakter på automatisk fredete kulturlag på eiendommen. Dette skulle bidra i vurderingsgrunnlaget for en planlagt større utgraving på tomtene til Kjøpmannsgata 36-38. Tiltaket ble utført av NIKU på vegne av Riksantikvaren og finansieres over post 70.

Undersøkelsen ble gjennomført 01.03.2017 av Chris McLees og Julian Cadamarteri ved NIKUs distriktskontor Trondheim.

2 Gjennomføring og resultater

Det ble gravd to undersøkeshull i krypkjellerens østre halvdel (fig. 1). Det var for vanskelig til å arbeide i den trangere vestre halvdel. Det var ikke mulig å måle inn hullene digitalt.

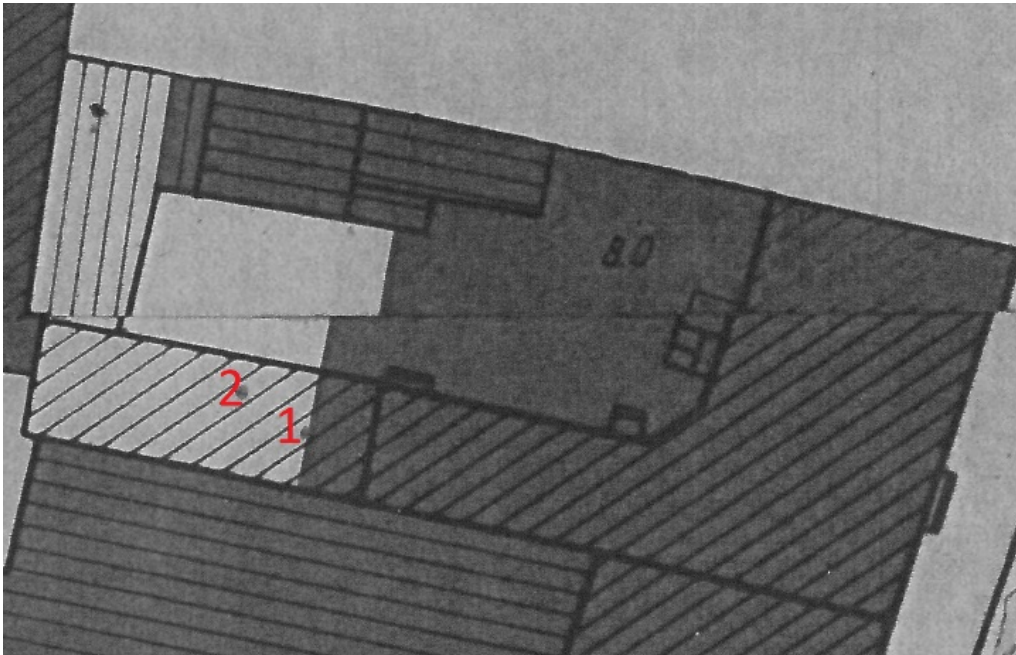

Fig. 1 Prøvehullene 1 og 2. Beliggenhet i krypkjelleren under bakgårdsbygningen i Kjøpmannsgata 36.

2.1 Hull 1

Hullet ble gravd inntil en søyle med intakte kulturlag som står ca. 2 m vest for inngangen til krypkjelleren i øst (fig. 1-4). Profilen ble gravd fram og dokumentert i to omganger dvs. det ble først rensert fram og deretter kuttet lengre bak i vestlige retning for å tydeliggjøre sekvensen. Hele sekvensen er datert til etterreformatoriske tid da det ble funnet keramikk og drikkeglass fra sent 1500-tall/tidlig 1600-tall i den stratigrafisk eldste konteksten (grop 7).

2.1.1 Stratigrafi: Beskrivelse

Den naturlige undergrunnen

Hullet ble gravd ned til toppen av gulbrun grovkornet elvegrus (9) som ble målt til 2,40 m under gulvet til bygningen. Toppen av undergrunnen har antagelig blitt avskåret av yngre nedgravinger her, og har trolig opprinnelig ligget høyere, trolig i samsvar med høyden påvist i hull 2.

Kulturlag

Det ble påvist stratifiserte kulturlag i en tykkelse av ca. 2 m over undergrunnen. Samtlige var av etterreformatorisk datering. Lagene beskrives og tolkes fra toppen og nedover (se fig. 2 og 3):

Søyilas øverste ca. 1,50 m besto av flere lag som ikke ble undersøkt nærmere (heller ikke nummerert), men som for det meste besto av bygningsavfall som lå over et tykt askelag på plankegulv 1 (fig. 4).

1. Brent plankegulv som lå under askelag. Plankene gjennombrent, svart, 2 cm tykke, og liggende i Ø-V retning. Tolket som intakte plankegulv i en brent kjeller.
2. Grått gruslag. Påfyllings-/utjevningslag under gulvet.
3. Brent stokk liggende ca. N-S, samt oppløst forkullet treverk blandet med aske – et eldre brent plankegulv i en eldre kjeller.
4. Middelsbrun horisont bestående av flere overliggende tynne laminerte avsetninger – bakgårdsavsetninger? Laget lå under og over tynne lysgrå sandlag – utvaskings-/utjevningslag?
5. Mørk brun horisont bestående av flere overliggende tynne laminerte avsetninger – bakgårdsavsetninger?
6. Skitten gulbrun grov sand og grus. Fyllmasse i avfallsgrop.
7. Lysgrå løs sand og grus – innhold av dyrebein, metall, keramikk og drikkeglass (datering; sen 1500-tall/tidlig 1600-tall). Fyllmasse i avfallsgrop.
8. Byggegrop til nordre og østre mur i den stående bygning. Kutter samtlige lag.
9. Grovkornet løs gulbrun grus. Elveavsatt.
10. Lys grå siltavsetninger. Elveavsatt.

Fig. 2 Hull 1. Profil sett mot vest før den ble utvidet innover mot vest. Kjellergulvene (1 og 3), underliggende lag og avfallsgrop (fyllmasser 6 og 7), og elveavsetninger (9 og 10). Da 60274_011.

Fig. 3 Hull 1. Profil sett mot vest etter at den ble utvidet innover mot vest. Samme kontekstene som før, men tydeligere påvist. Da 60274_016.

Fig. 4 Hull 1. Profilen sett mot vest. Brent plankegulv 1 renset frem med overliggende askelag (lysgul) og bygningsavfall. Da 60274_003.

2.1.2 Tolkning

Sekvensen omfatter kun nyere tids avsetninger og konstruksjonsrester. Over undergrunnen i bunn fantes en avfallsgrop med innhold av gjenstander som dateres til overgangen 1500-/1600-tallet. Over dette lå bakgårdsavsetninger som i sin tur lå under en kjeller med to nivåer av brente gulvplanker. Under bakgårdsavsetningene lå toppen av naturlig undergrunn ca. 2,40 m under gulvet i dagens bygning over krypkjelleren.

2.2 Hull 2

Det ble gravd et mindre prøvehull ca. 3 m vest for hull 1. Det lå ca. 1,5 m sør for bygningens nordre grunnmur. Det var meget trange arbeidsforhold og lysforholdene var dårlige, men det lyktes å grave et ca. 0,50 x 0,50 m hull ned til toppen av et gruslag tolket som naturlig undergrunn. En sekvens med tilsynelatende uforstyrrede kulturlag lå mellom dette og en løsere omrottet masse helt øverst.

2.2.1 Stratigrafi: Beskrivelse

Den naturlige undergrunnen

Det ble påtruffet et gulbrunt gruslag i hullets bunn som ble tolket som naturlig undergrunn. Toppen på dette lå ca. 1,70 m under bygningens gulv (lag 5, fig. 5).

Kulturlag

Samlet tykkelse på kulturlag her var ca. 0,70-0,80 m. Toppen av sekvensen lå 95 cm under bygningens gulv. Det var kun mulig med en grov inndeling av den stratigrafiske sekvensen (fig. 5):

Fig. 5 Hull 2. Profil sett mot vest. Da 60274_018.

1. Det øverste intakte laget besto av brun silt-sand, tørt, fylt med klebersteinsfragmenter og hyppige forekomster av oppløste dyrebein, kullspettet. C14-prøve ble tatt (dyrebein). Laget var ca. 25 cm tykt.
2. Gråbrun silt-sand, tørt, ikke kullspettet, mindre bein.
3. Linse fin grå silt.
4. Homogen grå silt-sand, spredt oppløst organisk innhold, litt trekull. C14-prøve ble tatt (trekull).
5. Gulbrun grov sand/grus – undergrunn?

Dateringer

Lag 1: C14 (dyrebein): 1450-1635 cal AD (2 sigma).

Lag 4: C14 (trekull): 1388-1437 cal AD (2 sigma).

2.2.2 Tolkning

Det er vanskelig å bedømme hvordan disse lagene ble avsatt eller hva slags virksomhet/bosetning de kan knyttes til. Det øverste laget (1) inneholdt en del bein, både dyrebein og menneskebein. De siste har trolig blitt omdeponert fra kirkegården i sør. Dateringene tyder på at samtlige lag som ble undersøkt i dette hullet er av *middelaldersk datering*.

3 Funn

Det ble innsamlet kun enkelte fragmenter keramikk og glass til dateringsformål. Disse ble kasserte, men er avbildet her.

Fig. 6 *Venstre*: Skår av Dutch slip-coated redware med reparasjonshull. Datering: 1600-tallet. *Høyre*: Fragment av tynt støpt klart glass med 'nupt diamond waies' mønster. Trolig en del av en karaffel. Importert. Datering: 1600-tallet.

4 Sammenfattende diskusjon og konklusjoner

Det ble påvist kun nyere tids levninger over den naturlige undergrunnen i *hull 1*; nærmere bestemt en avfallsgrop og bakgårdsavsetninger fra overgangen 1500-/1600-tallet samt en 1600-talls(?) kjeller som har brent to ganger. Plasseringen av kjelleren er ikke i samsvar med de eldre gatene her, og bygning(en) den har tilhørt har trolig stått langt innpå tomten. Toppen av undergrunnen av sand ligger ca. 0,70 m under toppen av sandgrunnen som ble påvist i *hull 2*. Dette tyder sterkt på at området lengst øst i krypkjelleren har blitt utsjaktet i nyere tid, og at eldre lag har blitt fjernet her.

Lagene i *hull 2* inneholdt derimot ingen diagnostiske nyere tids gjenstander. Stratigrafiens sammensetning og beskaffenhet var i samsvar med kulturlag påvist ved ca. samme dybde i grøft gravd i gårdsplassen noen få meter mot nord (TA 2007/7). Toppen av undergrunn av sand i hull 2 ligger også i samsvar med toppen av antatt naturlig undergrunn i grøften mot nord. Dateringene av material hentet fra hull 2 tyder på at samtlige lag kan dateres til middelalderen. Dateringsrammen har imidlertid et kort tidsspenn, fra slutten av 1300-tallet i bunn til overgang middelalder/nyere tid i topp. Dette kan gjenspeile den egentlige avleiringsituasjonen, men kan også skyldes delvis utsjaktning av eldre lag.

Undersøkelsen har dermed påvist tilstedeværelse av middelalderske kulturlag på stedet i en tykkelse av minst 0,70 – 0,80 m over den naturlige undergrunnen. Dette er i overensstemmelse med antatte tykkelse på middelalderske kulturlag over undergrunn som ble påvist i grøften i gårdsplassen mot nord.

5 Vedlegg

5.1 Fotoliste

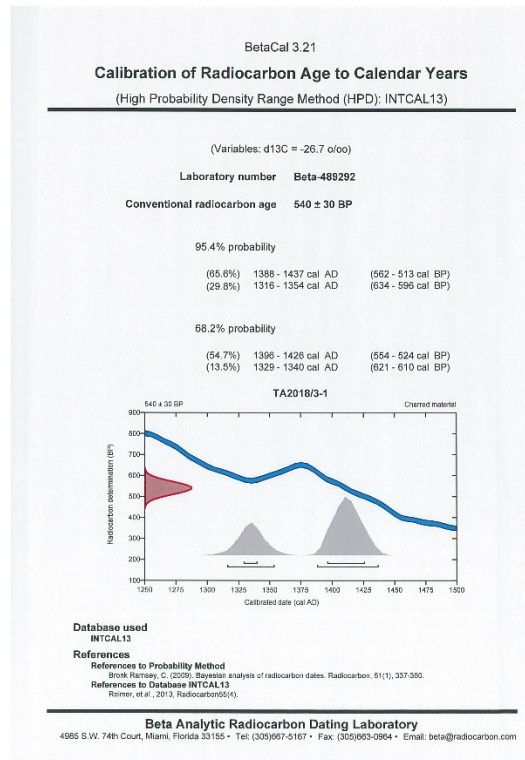
Bildene er lagret i Vitenskapsmuseets fotodatabase

Filnavn	Motiv	Strukturnr/Objektnr	Sett mot	LokalitetsID	Fotograf	Opptaksdato
Da60274_001.tif	Julian Cadamarteri i felt		V	TA2018-3%	Julian Cadamarteri	01.03.2018
Da60274_002.tif	Hull 1	Øverste lag sekvens	V	TA2018-3%	Julian Cadamarteri	01.03.2018
Da60274_003.tif	Hull 1	Øverste lag sekvens	V	TA2018-3%	Julian Cadamarteri	01.03.2018
Da60274_004.tif	Hull 1	Grop 7 i plan	V	TA2018-3%	Julian Cadamarteri	01.03.2018
Da60274_005.tif	Hull 1	Øverste lag sekvens	V	TA2018-3%	Julian Cadamarteri	01.03.2018
Da60274_006.tif	Hull 1	Nederste lag sekvens - brente kjellergulver i profil	V	TA2018-3%	Julian Cadamarteri	01.03.2018
Da60274_007.tif	Hull 1	Nederste lag sekvens	V	TA2018-3%	Julian Cadamarteri	01.03.2018
Da60274_008.tif	Hull 1	Nederste lag sekvens etter graving innover: bakgårdsavsetninger under kjellergulver	V	TA2018-3%	Julian Cadamarteri	01.03.2018
Da60274_009.tif	Hull 1	Nederste lag sekvens etter graving innover: bakgårdsavsetninger under kjellergulver	V	TA2018-3%	Julian Cadamarteri	01.03.2018
Da60274_010.tif	Hull 1	Nederste lag sekvens etter graving innover: bakgårdsavsetninger under kjellergulver	V	TA2018-3%	Julian Cadamarteri	01.03.2018
Da60274_011.tif	Hull 1	Nederste lag sekvens etter graving innover: bakgårdsavsetninger under kjellergulver	V	TA2018-3%	Julian Cadamarteri	01.03.2018
Da60274_012.tif	Hull 1	Nederste lag sekvens etter graving innover: bakgårdsavsetninger under kjellergulver	V	TA2018-3%	Julian Cadamarteri	01.03.2018
Da60274_013.tif	Hull 1	Nederste lag sekvens etter graving innover: bakgårdsavsetninger under kjellergulver	V	TA2018-3%	Julian Cadamarteri	01.03.2018
Da60274_014.tif	Hull 1	Nederste lag sekvens etter graving innover: bakgårdsavsetninger under kjellergulver	V	TA2018-3%	Julian Cadamarteri	01.03.2018
Da60274_015.tif	Hull 1	Nederste lag sekvens etter graving innover: bakgårdsavsetninger under kjellergulver	V	TA2018-3%	Julian Cadamarteri	01.03.2018
Da60274_016.tif	Hull 1	Nederste lag sekvens etter graving innover: bakgårdsavsetninger under kjellergulver	V	TA2018-3%	Julian Cadamarteri	01.03.2018
Da60274_017.tif	C. McLees i felt			TA2018-3%	Julian Cadamarteri	01.03.2018
Da60274_018.tif	Hull 2	Ferdiggravd - lagsekvens over steril i bunn	V	TA2018-3%	Julian Cadamarteri	01.03.2018
Da60274_019.tif	Hull 2	Ferdiggravd - lagsekvens over steril i bunn	V	TA2018-3%	Julian Cadamarteri	01.03.2018
Da60274_020.tif	Hull 2	Ferdiggravd - lagsekvens over steril i bunn	V	TA2018-3%	Julian Cadamarteri	01.03.2018
Da60274_021.tif	Hull 2	Ferdiggravd - lagsekvens over steril i bunn	V	TA2018-3%	Julian Cadamarteri	01.03.2018
Da60274_022.tif	Hull 2	Ferdiggravd - lagsekvens over steril i bunn	V	TA2018-3%	Julian Cadamarteri	01.03.2018
Da60274_023.tif	J. Cadamarteri - graving hull 2		V	TA2018-3%	Julian Cadamarteri	01.03.2018
Da60274_024.tif	J. Cadamarteri - graving hull 2		V	TA2018-3%	Julian Cadamarteri	01.03.2018
Da60274_025.tif	J. Cadamarteri - graving hull 2		V	TA2018-3%	Julian Cadamarteri	01.03.2018
Da60274_026.tif	J. Cadamarteri - graving hull 2		V	TA2018-3%	Julian Cadamarteri	01.03.2018
Da60274_027.tif	J. Cadamarteri - graving hull 2		V	TA2018-3%	Julian Cadamarteri	01.03.2018
Da60274_028.tif	J. Cadamarteri - graving hull 2		V	TA2018-3%	Julian Cadamarteri	01.03.2018

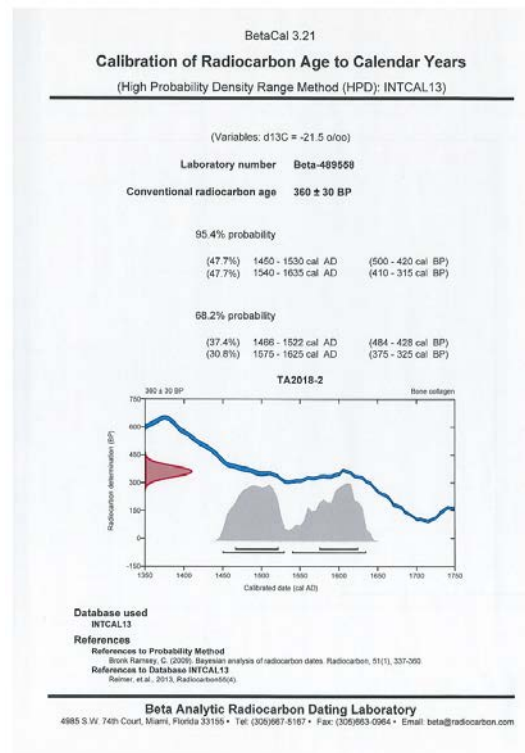
5.2 Dateringsrapporter

Utført av Beta Analytic

Trekull fra hull 2 lag 4:

Dyrebein fra hull 2 lag 1:

Norsk institutt for kulturminneforskning er et uavhengig forsknings- og kompetansemiljø med kunnskap om norske og internasjonale kulturminner.

Instituttet driver forskning og oppdragsvirksomhet for offentlig forvaltning og private aktører på felter som by- og landskapsplanlegging, arkeologi, konservering og bygningsvern.

Våre ansatte er konservatorer, arkeologer, arkitekter, ingeniører, geografer, etnologer, samfunnsvitere, kunsthistorikere, forskere og rådgivere med spesiell kompetanse på kulturarv og kulturminner.

www.niku.no

NIKU Oppdragsrapport 20/2018

NIKU hovedkontor
Storgata 2
Postboks 736 Sentrum
0105 OSLO
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Tønsberg
Farmannsveien 30
3111 TØNSBERG
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Bergen
Dreggsallmenningen 3
Postboks 4112 Sandviken
5835 BERGEN
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Trondheim
Kjøpmannsgata 1b
7013 TRONDHEIM
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Tromsø
Framsenteret
Hjalmar Johansens gt. 14
9296 TROMSØ
Telefon: 77 75 04 00